

Justitieministeriet

Hänvisning: Justitieministeriets begäran om utlåtande VN/3796/2023

JORD- OCH SKOGSBRUKSMINISTERIETS UTLÅTANDE ANGÅENDE BETÄNKANDE AV ÅLANDSARBETSGRUPPENS 2023 (UTREDNING AV VISSA FRÅGESTÄLLNINGAR I ANSLUTNING TILL ÅLANDS SJÄLVSTYRELSE I UTVECKLING)

Justitieministeriet har begärt jord- och skogsbruksministeriets utlåtande angående betänkande av Ålandsarbetsgruppens 2023 (Utredning av vissa frågeställningar i anslutning till Ålands självstyrelse i utveckling). Som begärt utlåtande framför jord- och skogsbruksministeriet följande.

Justitieministeriet tillsatte den 24 mars 2023 tillsammans med Ålands landskapsregering en arbetsgrupp för att bland annat förbereda den fortsatta beredningen av propositionen för Ålands självstyrelselag, som syftar till att modernisera och utveckla självstyrelsesystemet. Det betänkande som nu är på remiss är Ålandsarbetsgruppens 2023 andra betänkande i ordningen gäller vissa bedömnings- och utredningsuppgifter som ingått i dess uppdrag. I betänkandet behandlas sådana frågeställningar som lyfts upp under reformarbetet med den nya självstyrelselagen och som gäller förhållandet mellan grundlagen och självstyrelselagen, överföringen av riksavgifter på myndigheter på Åland och vice versa samt tillämpningen av sådan rikslagstiftning, landshövdingen på Åland och utnämningen av denne, vissa språkbestämmelser i självstyrelselagen samt behörighetsfördelningen mellan lagtinget och riksdagen under undantagsförhållanden. I betänkandet ingår några alternativa lösningar på de ovan nämnda frågeställningarna som förutsätter noggrannare konsekvensbedömningar.

Jord- och skogsbruksministeriet konstaterar att de utredningar om utveckling av Ålands självstyrelse som ingår i arbetsgruppsbetänkandet utgör en bra grund och bakgrundsmaterial för arbetet i den arbetsgrupp och i den referensgrupp på hög nivå som justitieministeriet tillsatte den 30 januari 2025 (Arbetsgrupp för att bereda ett förslag till regeringens proposition med förslag till en ny självstyrelselag för Åland VN/35482/2024). I den nämnda arbetsgruppens betänkande torde det också tas ställning till lösningsalternativ i de helheter som ingår i det betänkande som nu är på remiss. I fråga om grundlagen kulminerar frågorna i hög grad i de grundläggande fri- och rättigheterna, internationella fördrag och problemen med att samordna grundlagen och självstyrelselagen. Till arbetsgruppens uppdrag hör att i förberedande syfte bedöma och utreda påförandet av riksavgifter (överenskommelseförordningar) på myndigheter på Åland och vice versa samt tillämpningen av sådan rikslagstiftning. Jord- och skogsbruksministeriet konstaterar att det nuvarande systemet med överenskommelseförordningar fungerar rätt bra inom dess förvaltningsområde och att inga större problem har uppstått. När det gäller språklagstiftningen instämmer jord- och skogsbruksministeriet i den åsikt som framförs i betänkandet om att Ålands språkliga ställning redan i nuläget är klar och tydlig rent rättsligt sett.

När det gäller behörighetsfördelningen på Åland för **beredskap inför undantagsförhållanden och undantagsförhållanden** hörde till arbetsgruppens uppdrag att i förberedande syfte bedöma och utreda behörighetsfördelningen mellan lagtinget och riksdagen för undantagsförhållanden, med beaktande av att det pågår en samtidig översyn av beredskapslagen (1552/2011). Enligt arbetsgruppens betänkande såg arbetsgruppen vissa osäkerhetsmoment för bedömningen och utredningen av ovan nämnda punkt i mandatet. Osäkerhetsmomenten härrörde sig närmast från den pågående översynen av en ny beredskapslag inom statsrådet. Dessutom rådde i arbetsgruppen i huvudsak delad uppfattning om den bedömning och utredning som mot bakgrund av arbetsgruppens mandat bör ges eller kan göras i betänkandet.

Arbetsgruppsbetänkandet innehåller två bilagor. I bilaga 1 presenteras det underlag för bedömning och utredning som framtagits vid justitieministeriets sekretariat för arbetsgruppen och texten i bilagan hade sin grund i den information som då fanns tillgänglig. I bilaga 2 presenteras Ålands landskapsregerings ställningstaganden i fråga om behörighetsfördelningen för undantagsförhållanden.

I bilaga 1 presenteras fyra olika lösningsalternativ:

- 1) Riksdagens nuvarande lagstiftningsbehörighet förtydligas
- 2) Förtydligande av riksdagens lagstiftningsbehörighet med den inskränkningen att lagtingets bifall förutsätts för att vissa ibruktagandeförordningar enligt beredskapslagen ska träda i kraft på Åland
- 3) Överföring av lagstiftningsbehörigheten för beredskapen inför undantagsförhållanden till lagtingets behörighet
- 4) Bestämmelser om förvaltningsbehörighet för självstyrelsemyndigheterna i beredskapsärenden eller under undantagsförhållanden (i självstyrelselagen eller med stöd av självstyrelselagen)

I fråga om de ovannämnda lösningsalternativen anser jord- och skogsbruksministeriet preliminärt att en lösning enligt alternativ 4 så att det i 30 § i självstyrelselagen föreskrivs att landskapet till vissa delar sköter förvaltningsuppgifter som gäller förberedelser för undantagsförhållanden och verksamhet under undantagsförhållanden (t.ex. till den del uppgifterna annat än under undantagsförhållanden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet eller i enlighet med någon annan bestämmelse i 30 § till landskapets uppgifter) kan fungera. Samma slutresultat som i det ovannämnda alternativet kan uppnås också genom överenskommelseförordningar som riksdagens grundlagsutskott har lyft fram som en möjlig lösning.

I bilaga 2 till arbetsgruppsbetänkandet bedömer från Ålands landskapsregerings sida för det första att frågan om behörighetsfördelningen för undantagsförhållanden bedöms för närvarande i sin helhet som för tidigt väckt. På åländskt håll omfattar man inte utredningen om tolkningen av behörighetsfördelningen för undantagsförhållanden som tagits fram för arbetsgruppen. Landskapsregeringens medlemmar i arbetsgruppen såg ingen annan lösning på den omfattande problematiken än att det snarast tillsätts en gemensam arbetsgrupp mellan riket och landskapet för att utreda och föreslå lösningar. Jord- och skogsbruksministeriet anser att det inte är ändamålsenligt att inrätta en särskild arbetsgrupp mellan riket och landskapet i fråga om undantagsförhållanden.

Enligt jord- och skogsbruksministeriets uppfattning är de grundläggande alternativen i fråga om beredskapen för undantagsförhållanden och undantagsförhållandena

huruvida de frågor som gäller landskapet Åland och som uppkommit i samband med reformen av beredskapslagen avgörs inom ramen för den nuvarande självstyrelselagen eller om självstyrelselagen ändras. Enligt den gällande självstyrelselagen är överenskommelseförordningen närmast det sätt på vilket rikets och landskapets verksamhet under undantagsförhållanden kan samordnas i landskapet Åland. Mandattiden för beredskapslagsgruppen löper ut den 30 juni 2025.

Slutligen konstaterar jord- och skogsbruksministeriet att ministeriet anser att de skyndsamma ändringar i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) som ingår i den föregående Ålandsarbetsgruppens betänkande så snart som möjligt ska föreläggas riksdagen för behandling. I det föregående arbetsgruppsbetänkandet ingick ett lagförslag om ändring av självstyrelselagen bl.a. i fråga om bekämpning av smittsamma sjukdomar hos husdjur. Jord- och skogsbruksministeriet har tidigare (den 11 mars 2024 / VN/3796/2023) gett ett utlåtande om betänkandet i fråga och hänvisar till denna del till det som framförts i utlåtandet.

Kanslichef

Pekka Pesonen

Lagstifningsråd

Katri Aho